

Nr 44.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1915 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändring i 65 § utsökningslagen.

Närvarande: herrar Petersson i Lidingö villastad, Lindhagen, af Ekenstam*, Söderbergh, Trana, Stärner, greve Lagerbjelke*, Alexanderson, Dahl, Tisell*, Pettersson i Södertälje, Pettersson i Bjälbo, Persson i Norrköping, Gustafsson i Örebro, Schotte* och Borg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till lagutskottet hava hänvisats två inom båda kamrarna väckta, lika lydande motioner, nr 17 i första kammaren av herr *Nils Åkesson* samt nr 27 i andra kammaren av herr *Lars Borggren*, uti vilka motioner hemställts, »att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring av 65 § utsökningslagen, att viss del av gäldenärs inestående avlöning för allmän eller enskild tjänst eller inestående pension skyddas från utmätning».

Till stöd för den i motionerna gjorda hemställan hava motionärerna anført:

»Enligt gällande utsökningslag är vederbörande fordringsägare berättigad att erhålla utmätning i gäldenärs inestående avlöning för allmän eller enskild tjänst och i vissa fall även i gäldenärs inestående pension till hela dess belopp, så snart avlöningen eller pensionen är förfallen, till följd varav vederbörande utmättningsman kan bli pliktig att den ena månaden efter den andra göra utmätning i den förfallna avlöningen eller pensionen och sålunda genom utmätning beröva gäldenären det enda han äger till sitt uppehälle.

Detta missförhållande visas även ganska tydligt av Kungl. Maj:ts utslag den 28 januari 1901, då i ett dylikt fall en arbetares hos arbets-

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 9 saml. 37 häft. (Nr 44.)

givaren innestående avlöning, vilken arbetaren förmenade vara nödvändig till hans uppehälle, det oaktat ansågs böra för hans gäld gå i mät.

En person, som blivit försatt i konkurs, är i detta avseende i bättre ställning, ty enligt 31 § gällande konkurslag skall vid ämbets- och tjänstemans konkurs av gäldenärens lön efter avdrag av det, som utgår till den tjänsten i hans ställe förestår, gäldenären så mycket tilläggas, som till hans eget, hans hustrus och oförsörjda barns underhåll tarvas. Ett sådant förhållande synes mig icke vara förenligt med billighet och rättvisa, vilket även lär vara beaktat i flera andra länder, där man genom lagstiftning skyddat åtminstone en del av gäldenärens innestående avlöning genom stadgande av s. k. existensminimum, som ej kan utmätas.»

*Utskottets
yttrande.*

I 65 § utskottetslagen stadgas för närvarande: »Från utmätning skola undantagas dels nödiga gång- och sängkläder för gäldenären, hans hustru och oförsörjda barn, dels ock, till ett värde av högst etthundrafemtio kronor, nödiga arbetsredskap eller andra nödiga lösören. Saknas utväg till nödortfigt uppehälle; då skall av det förråd, som i huset finnes, undantagas vad till underhåll för en månad tarvas. Lös pant må ej undantagas från utmätning för den gäld, varför pantsättningen skett.»

Lagrummet erhöll denna lydelse genom lag den 17 mars 1905. Den då vidtagna lagändringen innefattade en förbättring i utmätningens gäldenärens ställning i två hänseenden. Dels höjdes värdegränsen för utmätningens fria nödiga arbetsredskap och andra nödiga lösören från sjuttiofem till etthundrafemtio kronor. Dels gjordes dessa lösörens fritagande från utmätning oberoende av den förut även i fråga om dem stadgade förutsättning, att utväg till nödortfigt uppehälle saknas.

Vidare stadgas i 67 § bland annat *dels*, att gäldenärens innestående avlöning för allmän eller enskild tjänst eller innestående pension å rikets stat icke må utmätas förrän gäldenären är berättigad att lyfta densamma, *dels* att Konungen må för viss pensions- eller livränteanstalt förordna, att därifrån utgående pension eller livränta ej får tagas i mät. Av sistnämnda medgivande har Kungl. Maj:t så till vida begagnat sig, att det bland annat kan sägas vara regel, att offentliga och enskilda verks och inrättningar, ävensom tjänstemannakorporationers livränte- och pensionskassor för vid verket anställda eller korporationen tillhörande ämbets- och tjänstemän äro inbegripna i förmånen i fråga. Där dylik frihet beviljats, har densamma en vidsträcktare innebörd än den först omnämnda, för lön och för statspension gällande. Den omfattar nämligen även redan till utbetalning förfallna pensions- eller livräntebelopp.

I förevarande motioner påyrkas nu, att denna vidsträcktare utmättningsfrihet skall i viss omfattning komma jämväl avlöning och statspension till godo. Enligt motionärernas mening borde nämligen stadgas, att endast en viss del av inestående förfallet löne- eller pensionsbelopp får utmätas, medan återstoden skulle utgöra s. k. utmättningsfritt existensminimum. Till stöd härför anföres, att den utfallande lönen eller pensionen ofta kan utgöra den enda tillgång, gäldenären har att tillita för sitt och sin familjs nödtorftiga lifsuppehälle, samt att denna billighetssynpunkt redan kommit till beaktande i 31 § konkurslagen, enligt vilket lagrum konkursgäldenär, som är ämbets- eller tjänsteman, tillägges av lönen så mycket som till hans, hans familjs och hans oförsörjda barns underhåll tarvas. Ytterligare åberopas, att i flere främmande länders utsökningsrätt en med motionärernas förslag överensstämmande regel skulle gälla.

Vad först beträffar den åberopade bestämmelsen i 31 § konkurslagen, får utskottet erinra, att denna blott utgör en tillämpning på ett särskilt fall av den allmänna regeln i 35 § samma lag, att konkursgäldenären av vad han genom eget arbete av vad slag som helst kan förvärva må använda, vad som åtgår till hans och familjens nödiga underhåll. Detta stadgande är i sin ordning nödvändigt betingat av och utgör ett undantag från den svenska konkursrättens stränga princip, att till konkursboet ingår ej blott vad gäldenären vid konkursens utbrott äger, utan ock vad honom tillfaller under hela den tid, konkursen fortvarar. Här föreligga alltså förhållanden, som icke äro jämförliga med dem, vilka äro för handen vid en enkel utmätning.

I själva verket torde mot en lagändring sådan som den av motionärerna påyrkade, även om det icke bör förnekas att densamma i enskilda fall skulle tillfredsställa billighetens krav, möta mycket avsevärda betänkligheter. Dessa betänkligheter hava ock i andra länder i allmänhet måst tilläggas den vikt, att där gällande eller föreslagna stadganden om utmättningsfrihet i åsyftade fall ingalunda äga den räckvidd och betydelse, motionärerna synas antaga. I vissa länder, såsom Danmark och Tyskland, gäller den medgivna utmättningsfriheten väsentligen offentliga funktionärers — eller vissa sådana — löner, men däremot icke exempelvis tjänstefolks och lönearbetares avlöning. På denna ståndpunkt kvarstår det antagna danska förslaget till ny rättegångslag. I andra länder, såsom Frankrike, Finland och Schweiz, är en motsvarande förmån visserligen medgiven antingen för vissa procent å arbetslörens belopp (Frankrike) eller å den summa som belöper på tiden från utmätning till nästa avlöningsdag (Finland) eller för den del, som finns oundgänglig för gäldenärens och

hans familjs levnadsbehov (Schweiz). Men härvid är att märka, att såsom allmän regel i fråga om de i skilda länder medgivna mer eller mindre långt gående utmättningsfriheterna för lön, pension och därmed jämförliga inkomster kan sägas gälla, att de väsentligen avse utmättningsfordringar, som grunda sig på avtalsvis beviljad kredit. Däremot pläga de jämlikt uttryckliga stadganden ej få åberopas vid indrivning av skatter, försörjningsbidrag på grund av laglig skyldighet eller skadestånd på grund av vållad kroppsskada eller brottslig gärning överhuvud. Den finska utsökningslagen utgör såtillvida ett undantag, som densamma gör undantag blott för försörjningsbidrag till make och barn, alltså bland annat icke för utskylder; men i stället fritagas vid dessas indrivning icke några arbetsredskap eller andra nödiga lösören, utom gång- och sängkläder.

Å andra sidan bör vidare erinras därom, att i de flesta länder, i motsats till vad hos oss är händelsen, utmättningsrätten omfattar jämväl lön, som ännu icke är intjänt eller förfallen. Undantag utgöra dock i viss mån Danmark och Norge samt i fråga om lönearbetares och tjänstefolks avlöning Tyskland.

Hela frågan om utmättningsfrihet för innestående lön och pension har nyligen varit föremål för grundligt övervägande i Norge under där pågående reform av utsökningsväsendet. För närvarande gälla för gäldenären ganska gynnsamma bestämmelser, vilkas närmare innehåll dock i flera viktiga punkter är omtvistat. Den norska civilprocesskommissionens förslag av år 1907 ställde sig på den ståndpunkt, att löne-, pensions- och därmed likartade fordringar icke äro utmätning underkastade, förrän de förfallit till betalning, samt att vid utmätning av förfallna belopp finge undantagas vad nödvändigt behövdes till gäldenärens och hans familjs »tarvliga underhåll» till nästa avlöningsdag. Men från båda dessa medgivanden gör förslaget undantag i fråga om utmätning för skatter, skadestånd för uppsåtlig skadegörande handling samt lagligen åliggande försörjningsbidrag. »Erfarenheten har visat — säger kommissionen — att t. o. m. väl avlönade personer, hos vilka intet annat utmättningsbart finnes, helt och hållet kunna undandraga sig sin skatteplikt genom att lyfta avlöningen i förskott». — Det sedermera framlagda regeringsförslaget till lov om tvångsfuldbyrdelse av år 1911 har fullständigt anslutit sig till kommissionens förslag i dessa delar.

Den svenska utsökningslagens stadganden om vad som från utmätning må undantagas gälla icke blott de utmättningsfordringar — huvudsakligen grundade å civila domar och utslag — som avhandlas omedelbart i nämnda lag. Enligt kungl. förordningen om utsökningslagens införande

§ 14 och kungl. förordningen den 12 juli 1878 om utmätning för krono- och kommunalutskylder m. m. § 7, äro de ock tillämpliga på bland annat utmätning för utskylder, skadestånd för brottslig gärning samt barnuppfostringsbidrag. En ändring i 65 eller 67 § utsökningslagen i den av motionärerna påyrkade riktning skulle alltså drabba även sådana utmätningsofordringar; men rättfärdigheten och lämpligheten av ett sådant resultat kan med skäl bestridas. I dessa fall är det så långt ifrån att den svenska lagen, jämförd med andra länders, visar en opåkallad hårdhet mot gäldenären, att motsatsen är det verkliga förhållandet. Såsom av det ovan anförda framgår, synes ock rättsåskådningens utveckling hos våra grannar gå i riktning mot ökad stränghet.

I fråga om skadestånd och underhållsbidrag blev ock vid högsta domstolens granskning av förslaget till ovan omförmälda 1905 års ändring i 65 § utsökningslagen den mening uttalad, att rättfärdigheten krävde en förstärkning av fordringsägarens möjlighet att vinna betalning; och för närvarande lär, enligt vad utskottet inhämtat, lagberedningen hava spörsmålet under överbägande i vad det rör mödrars och barns försörjningsrätt.

Vad åter utskylder angår, kan det icke förnekas, att ordningen för deras indrivande, såsom det för närvarande är ställt, ej sällan innebär en obillig hårdhet. Men det synes utskottet, som om rätta vägen att råda bot på detta förhållande icke vore att fritaga en viss del av den skattskyldiges lön. I mångt fall, där familjefadern är försumlig skattebetalare, skulle för övrigt säkerligen denna frihet icke komma hustrun och barnen till godo, men väl skulle måhända utmätningen komma att gå ut över familjens husgeråd. En behövlig lättnad synes utskottet lämpligare kunna åstadkommas genom förändrad anordning i fråga om skatteuppbörden. Ett närmare ingående på detta spörsmål faller emellertid utom lagutskottets uppgift.

Ifrågasättas kunde väl emellertid, huruvida icke vid utmätning för andra fordringar än de nu berörda en viss ökad utmätningsofrihet för innesående eller uppburna löne- och pensionsbelopp borde stadgas. Utskottet vill icke förneka, att någon jämkning i gällande bestämmelser så väl i detta fall som på närliggande områden kunde äga fog för sig. Frågan torde dock ej äga större praktisk betydelse, och utskottet finner sig desto mindre äga tillräcklig anledning att på grund av förevarande motioner föreslå riksdagen att vidtaga någon åtgärd, som densamma i allt fall uppenbarligen i mycket ringa grad skulle komma de klasser av löntagare till godo, vilkas intressen motionärerna tydligen närmast avsett att främja.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att herr Åkessons motion, I: 17, och herr Borgrens motion, II: 27, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 maj 1915.

På lagutskottets vägnar:

ALBERT PETERSSON.

Reservation

av herr *Lindhagen*, som anför:

»Uti den ekonomiska kamp, som för närvarande behärskar samhällena, är det i arbetet för åstadkommande av ett bättre tillstånd en naturlig utgångspunkt, att kring varje individ söka skapa ett fridlyst område, inför vilket stridens vågor lägga sig till ro, och där hans människovärde kommer i åtnjutande av några elementära rättigheter. I den mån något dylikt kan åstadkommas genom lagstiftningen får krediten och köpen- skapen i sina förehavanden sedan rätta sig därefter.

Motionärerna hava givit anvisning på ett viktigt och alltför mycket bortglömt bidrag till denna angelägenhet. Utskottets dialektik har enligt mitt förmenande icke kunnat undertrycka den naturliga känslan för att på detta område även hos oss kan och bör göras åtskilligt.

Det hemställes alltså,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte anhålla att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, huruvida och i vad mån gällande lagstiftning må skäligen kunna ändras i syfte att viss del av gäldenärs innestående avlöning för allmän eller enskild tjänst eller innestående pension varder skyddad från utmätning.»